

ŽIDOVKA aneb žonglování se životem

Představení pohybového divadla pro dvě herečky a jednoho muzikanta, ztvárňuje osud židovské dívky Evy Kohnové v době 2. světové války.

Eva Kohnová sice není konkrétní, reálnou postavou, ale znázorňuje příběhy českých Židů v období války, kteří zažili podobný osud jako naše hlavní hrdinka.

Inscenace je uvedena v režii Adély Kratochvílové, která je mimo jiné i autorkou scénáře a hlavní postavou hry. Předlohou se jí stalo hned několik literárních zdrojů, zejména kniha Zdenky Fantlové „Klid je síla, řek tatínek“. Ovšem nejhlavnějším pramenem, který ji přivedl k propojení příběhu koncentračního tábora s žonglováním, byla kniha Viktora Fischla „Dvorní šašci“.

Autorka se snažila v představení zachovat odstup, lehkost a optimismus vyprávění, který z jinak krutého příběhu Zdenky Fantlové vyzraňuje.

Sedmnáctiletá Eva Kohnová je v únoru 1942 transportována do Terezína. I přes nehostinné podmínky se snaží žít naplno. Postupně si vybuduje svůj vlastní pokoj, usilovně pracuje a pomáhá lidem. Její život pak zpestří láska k židovskému chlapci Arnymu. Štěstí ale netrvá dlouho, protože Arny je pak transportován neznámo kam. Evin život se změní v rutinu a smutek. Nakonec je také transportována a plna naděje odjíždí s domněním, že se opět setká s Arnym. Právě naděje jí pomáhá přežít útrapy spojené s transportem (jako je jízda dobytčím vagónem do Osvětimi). Příjezd do koncentračního tábora- „továrny na smrt“ a proměna z lidské bytosti na pouhé číslo bez identity jí otřese. Eva ztratila všechno: naději na setkání s Arnym, chuť snít, bojovat o přežití, nevzdávat se. Kruté chování dozorců, špatná hygiena a nedostatek potravy je pro ni vysilující.

Příběh je prolnut žongléřskými výstupy, jimiž Eva uniká do hravého světa představ se svou panenkou z dětství. Touha po svobodě a volnost fantazie jsou vyjádřeny hrou s míčky. Během své pouti si také hrdinka připomíná příběhy z historie. Najednou se stává tanečnicí ve starověkém Egyptě nebo je pronásledována katolickou církví.

Ke konci se pro Evu stává žongléřská hra s panenkou čím dál víc mechanickou, bez citu, bez radosti. Poznáváme co všechno z lidské bytosti dokáže vytvořit koncentrační tábor. Lidé jsou bez života, naděje, přestávají vnímat, jsou z nich pouze jakési „živé mrtvoly“. Příběh Evy Kohnové připomíná příběh 6 miliónů evropských židů, kteří se stali obětmi holocaustu a nacistického pronásledování během 2. světové války. Jako devatenáctiletá je zavražděna v plynové komoře.

Důležitou úlohu v inscenaci měl také hudební doprovod. Navozoval atmosféru a provázel nás prakticky celým dějem, např. hudba v duchu vzdáleného orientu doplňovala hereččin tanec s šátkem, při cestě vlakem zase podtrhovala jeho rychlou jízdu. Lubor Pokluda nebo Jiří Klement (klarinet) a Dáša Trávníková (tahací harmonika) doprovázeli zpívané pasáže a výstupy žonglování. Kromě živé hudby bylo použito i hudební nahrávky s doprovodem bicích nástrojů, klavíru a houslí.

Melodie byly velice jemné, líbivé a dokonale splývaly s děním na scéně.

Musím však vyzdvihnout výkon L. Pokludy, neboť jeho interpretace byla mnohem přirozenější. Jeho projev byl plný vnitřních prožitků, hraní si prostě „užíval“, což bylo slyšitelné zejména v dynamice. Během hry se pohyboval mírně po prostoru a tím se stával příznaným účastníkem děje. To není zdaleka všechno, jeho další úloha spočívala v tom, že při scéně, kdy Eva rozdávala jídlo, vytvářel zvuky nalévající polévky přeléváním vody z hrníčku do hrníčku, tím byla dokonale navozena iluze toho, že herečka, dělající pouhý pohyb naběračkou, působila jakoby opravdu polévku nalévala. Když pak jako další chod následovala pravděpodobně nějaká kaše, pleskal si rukou do stehna.

Kromě hudby samotné bylo užito i několik zvukových efektů. Především gestapákův ostrý německý hlas a zvuky jeho klapajících bot mohly vyvolávat hrůzu i v nás.

Scéna byla jednoduchá. Jejím základem byl dřevěný stůl potažený z jedné strany bílou látkou. Často s ním manipulovaly a změny prováděly samy herečky. Stůl skýtal hned několik významných funkcí, které divákovi pomohly se zorientovat v prostředí děje. Sloužil nejen jako hrací plocha dvěma žonglérkám, ale tu a tam se z něj stalo sedadlo ve vlakovém kupé, příbytek mladé dívky, dobytčí vlak a posléze také divadlo.

Vzadu bylo zavěšeno promítací plátno, jež současně vytvářelo jakousi zadní stěnu hracího prostoru. Na něm promítané fotografie nás upozorňovaly na to, co se v té době dělo a čím vším hrdinka prochází. Vpravo, v neosvětleném zákoutí, byl prostor pro muzikanta a pár potřebných rekvizit.

Osvětlení inscenace nebylo nějak složité, bílé světlo se při promítání projekcí a při žonglování utlumilo, někdy dokonce úplně zhaslo. Poutavý světelný efekt dělaly svítící barevné a bílé míčky s nimiž herečky žonglovaly. Jediné co pak publikum na potemnělé scéně vidělo, byly mihotavé, do různých směrů létající míčky.

Kostýmy Evy Mesarč Jasičové a Antonína Maloně odpovídající zhruba 40. letům 20.století. byly jednoduché, což bylo patrně zvoleno kvůli častým převlekům. Už samotná hlavní postava se během inscenace svlékala a oblékala asi desetkrát, nemluvě o převlecích Dáši Trávníkové. Preferovány byly šedé a bílé tóny, s několika výjimkami, jako jsou zářivě růžové šaty panenky či Evina červená sukně při jednom z tanečních výstupů.

Adéla Kratochvílová jako Eva Kohnová doplňovala své pohybové dovednosti židovskými písněmi, někdy s doprovodem Dáši Trávníkové. Její role byla tedy založena výhradně na pohybovém a mimickém vyjádření. Podařilo se jí pouze gesty a výrazem tváře podat divákovi veškeré informace, každý tak pochopil co právě dělá, zda má strach či je zamilovaná. Ku příkladu scénu se sprchou, kdy se na ni pouze iluzivně spouští proudy tekoucí vody, které vydávala zvuková nahrávka, znázornila dokonale dopad vody na její tělo, a to vše pouze pohybem a mimikou obličeje.

Dáša Trávníková měla několik rolí, její ústřední postavou však bylo ztvárnění Eviné panenky do živé podoby, dodávající hrdince úsměv a tolik potřebnou sílu. Mezi další role patřil gestapák s příšerně děsivou bílou obličejovou maskou, faraón, který převládal zlatem, Arny, mladík jež se do Evy zamiloval a v neposlední řadě úloha mnicha, zahaleného do hábitu, jehož charakteristickým znakem byl kříž.

Obě herečky upoutaly neuvěřitelnou souhrou při žongléřských výstupech. Dokázaly žonglovat oběma i jednou rukou, společně i jednotlivě s několika míčky najednou. Ty si vzájemně vyměňovaly, přehazovaly z ruky do ruky a při tom se ještě dovedly pohybovat po zemi.